

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 23

December 1997
ISSN 1103-4165

Att skriva människan

var temat för årets höstseminarium som under god uppslutning hölls på St.Sigfrids folkhögskola den 20-21 september. Där föreläste Inger Larsson, doktorand från Lund, om alla de olika sätt en litteraturvetare har att definiera och kategorisera den biografiska genren. Där kan rymmas allt från det antika äreminnet till dagens bestsellers med skvaller om kändisars privatliv.

Elin Wägner kom förstås i blickpunkten både som biograf och föremål för en biografi. Inger Littberger, expert på Ulla Isakssons författarskap, talade inspirerat om hennes och Erik Hjalmar Linders stora Elin- biografi, som det ju från början var meningen att Bang skulle ha skrivit. Det är ovanligt att två författare samsas i en biografi, men i det här fallet blev det naturligt att Linder stod för den litterära analysen och Isaksson för berättelsen om Elins liv. Och tillsammans lyckades de verkligen åstadkomma vad de avsett med boken: att få bokläsarna att återupptäcka EW:s böcker och få hennes namn och verk att återuppstå i samhällsdebatten.

EW:s biografi över Selma Lagerlöf behandlades både vetenskapligt och personligt av Inger Larsson, som tyckte att Elin lyckats förvandla nationalmonumentet Selma till en fantastisk men jordnära människa. Positiv till Elin som biograf var också Ying Toijer-Nilsson, Lagerlöf-forskaren som läste Elins biografi som 18-åring och då blev inspirerad för livet av beskrivningen av hur Elin gått igenom det rika arkivmaterialet.

Naturpromenad och diskussioner ingick som vanligt i programmet och dessutom fick deltagarna själva pröva på självbiografiskt skrivande i några övningar ledda av Kerstin Pharmanson. På kvällen var det också samkväm med musikunderhållning och ett uppskattat framträdande av Margit Jonsson som på ett oförlikneligt sätt berättade om sin tid på Fogelstad.

Årets väckarklocka

utdelades till Stefan Edman för att han under många år arbetat med att föra ut Elin Wägners tankar och idéer om ett samhälle i balans med naturen. Han har skapat opinion i skola, kyrka och jordbruksorganisationer - ja, idag kan vi t.o.m. höra ekot av Elins stämma när statsministern uttalar sig. Stefan tackade för priset och berättade att han gärna ville ge "den skrällande väckarklockan" till Carl Bildt, för att också han, här hemma och i internationella sammanhang, ska börja tala om ekologisk hållbarhet - den nödvändiga förutsättningen för 2000-talets tillväxt och teknikutveckling.

En rapport

finns som vanligt att läsa om seminariet i sin helhet. Sätt in 15 kr på pg 22 21 27-3 så skickar vi den med posten. Du kan också få den elektroniskt som attached document (gratis!) om du sänder en önskan om det per e-post till rapportens redaktör: curt.gustafsson@ebox.tninet.se

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ
Postgiro 22 21 27-3

Bergsluft

Redaktion: Marianne Enge Swartz och Solveig Hammarbäck

Telefon 0470-775557

Bokmässan i Göteborg

blev även i år en stor framgång för EW-sällskapet. ”Det var intensiva men givande dagar med många möten med intresserade människor”, skriver Mona Nygren, som ansvarade för att vår monter var bemannad med arbetsvilliga medlemmar hela tiden. Tack därför till Svenny, som kom med bokhylla och piedestal, Ragnhild med duk, Ingrid med blomma och Astrid som såg till att det blev ordning i montern. Tack också till Ingrid, Susel, Ragnhild, Gerhard, Birgitta, Christina, Anita och Ast som bemannade montern och till Marianne som skrivit brev och hjälpt till med kopior. Kanske vi nästa år också skulle kunna ha ett EW-seminarium på mässan.

Vår dagmask-tröja

sålde nästan slut på mässan, men vi kan lugna alla er som ännu inte fått tag på någon att vi trycker upp flera efter jul.

Stockholmare

har fått höra ordföranden tala om Elin Wägner vid tre tillfällen under hösten. Först vid Smålands Gilles sammankomst 23/10 med jämlik representation av könen - ovanligt i detta sammanhang! Två dagar därefter var det dags för IKFF, 39 kvinnor och 1 man - Signe Höjers son. Till slut den 2/11 fick ett blandat sällskap från Vuxenskolan höra om Elins liv och verk. Föreläsningen ingick i en serie där litterära sällskap presenterade sig och sina författare. Det är alltid lika roligt och stimulerande att komma ut och berätta, vid de här tillfällena visade jag också några diabilder av Elin och Lilla Björka och åhörarna fick tillfälle att lyssna till hennes röst på bandinspelning. /Marianne Enge Swartz

8 mars 1998

ska firas i Lund med temat ”Kvinnorna och Jorden”. Anna-Maj Wandt, Dalby har kommit på idén efter inspiration från Flory Gate och Elin Wagners Fred med Jorden. Förutom sedvanlig demonstration, kommer det att bli föreläsningar, utställningar och musikfest. Lokalen är inte helt klar - antagligen Stadshallen. Vill Du vara med redan nu: kontakta Anna-Maj tel 046 - 200109.

En söndag i februari 1998

kommer antagligen Elin Wägner-sällskapet tillsammans med Vilhelm Moberg Sällskapet och Pär Lagerkvist Samfundet att framträda på Skansen i serien litterära matinéer. Temat för kulturhuvudstadsåret är landskap. Håll utkik i tidsningsannonserna så att Elins vänner inte missar detta evenemang!

/Marianne Enge Swartz

Soppa på Lilla Björka

Den 9 november var det återigen dags för Lilla Björkas vänner att avsluta säsongen genom att precis som på Elin Wagners tid äta soppa tillsammans. Ett trettiotal hade infunnit sig för att förutom soppan avnjuta flöjtmusik. Asta Eriksson, Växjö berättade om sin tid på medborgarskolan på Fogelstad, där hon bland många intressanta föreläsare också hade fått lyssna till Elin Wägner. Och medan skymningen föll och de levande ljusen återspeglades i de mörka fönster-rutorna kände alla att just Lilla Björkas samlingsrum är den rätta platsen att bli påmind om och inspirerad av hennes viktiga livsverk.

Uppsatser och böcker

har vi tacksamt mottagit och införlivat med våra samlingar, som vi så småningom hoppas kunna hysa på Lilla Björka. Vi tackar Åsa Nilsson, Karlskrona och Elizabeth Lindlöf, Lammhult för deras litteraturvetenskapliga uppsatser skrivna på Högskolan i Växjö.

Ingrid Segerstedt Wiberg har skickat oss sin bok *Gömmarna och andra*, där hon lyfter fram en insiktsfull och självupppoffrande grupp människor i dagens samhälle.

Genom Helena Forsås-Scott har EW-sällskapet också mottagit en bok om ekofeminism utgiven i USA och Storbritannien, *Earthcare. Women and the environment* av Carolyn Merchant (ISBN 0-415-90888-4). Där sätts Elin Wagners *Väckarklocka* in i ett historiskt och internationellt sammanhang och där klargörs också Flory Gates stora insats som en praktisk utforskare av det ekologiska jordbrukets möjligheter.

Wägnerbrev ser dagens ljus

Följande skiss av Elin Wägner trycks här för första gången: *Ja, nu kan du efter 1 februari tänka mig med Vanni och en husassistent och en informator i min lilla röda stuga sist i byn i Bergs församling och tänka mig vid skrivmaskinen kl 8 om morgonen och i säng kl 8 på kvällen. Du kan tänka mig framför den stora brasan eller också ute på de snöiga vägarna. Jag hoppas du med dina vänliga tankar hjälper mig på traven att lösa min uppgift med den nya romanen som ska heta: Svalorna flyga högt.*

Skissen återfinns i ett brev daterat "Fogelstad Julita 25/1 29", och adressaten hette Gunild (Gulli) Ohmann, f. Malmström, var gymnastikdirektör och bosatt i Berlin där hon var gift och hade tre barn. Det är det äldsta av dessa barn, den nu 80-åriga Vide Ohmann i Solna, som har letat fram detta samt ytterligare 10 brev och 2 brevkort från Elin Wägner ur sina gömmor och låtit mig få läsa dem, detta tack vare en kontaktkedja som har gått via min Mor och en av hennes bästa vänner, som är släkt med Vide Ohmann. Breven ska nu skänkas till Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs Universitetsbibliotek, där de kommer att ingå i Elin Wägners samling.

Det är oklart hur bekantskapen mellan Elin Wägner och Gulli Ohmann inleddes, men det är tänkbart att *Tidevarvet* var den förmedlande länken. Ett av Elin Wägners första brev till Gulli Ohmann är skrivet på *Tidevarvets* papper, och Gulli Ohmann läste inte bara regelbundet *Tidevarvet* - något som hennes dotter för övrigt också minns - utan medverkade dessutom med åtminstone en artikel. I en korrespondens där Elin Wägner efter hand blir relativt öppenhjärtig skriver hon, i ett odaterat brev som förmodligen härrör från 1928, om sin skepsis beträffande *Tidevarvets* framtid och ställer frågan om den verkligen är värd all tid och energi den kräver: "De där fyra små sidorna tar ens kraft". Samtidigt är hon starkt medveten om dess betydelse. I augusti 1929, när hon precis är klar med *Svalorna flyga högt*, meddelar hon lakoniskt att hon trots arbetet med boken har skrivit mycket i *Tidevarvet* under vintern som har gått, "men mest osignerat".

Tillägget är betydelsefullt. Det innebär att vi till de drygt 600 *Tidevarvs*-artiklar som är under-tecknade antingen med hela författarnamnet eller med genomskinliga signaturer som "E.W-r.", "E.W.", "Devinez" eller "D-z." måste lägga ytterligare en rad bidrag, identifierbara endast med hjälp av ingående stilanalyser.

Elin Wägner skickade också sina böcker till Gulli Ohmann. I december 1927 hälsade hon på hos henne i Mahlow i Berlin, men först i maj 1945 kunde Gulli Ohmann besöka Lilla Björka. Då hade hon bott kvar i Berlin under hela andra världskriget för att i mars 1945 ta sig över till släktingar i Sverige.

Gulli Ohmanns brev till Elin Wägner, sammanlagt 14 brev och 4 brevkort, finns redan i Elin Wägners samling på universitetsbiblioteket i Göteborg. Också detta är intressant läsning, inte minst med tanke på upplysningarna om vad för slags material som faktiskt kunde läsas av en svenska i det nazistiska Tyskland. Inte nog med att Gulli Ohmann tydligtvis fortsatte att prenumerera på och också mottog *Tidevarvet* tills den upphörde 1936: i juni 1942 tackar hon för det exemplar av *Väckarklocka* som Elin Wägner har skickat henne och som hon givetvis också har läst. *Väckarklocka*, denna radikala feministiska uppgörelse med hela det system som hade kulminerat i andra världskriget, lästes och begrundades alltså i krigets Berlin!

Även om detta är en förhållandevis liten korrespondens, så är den för den skull inte oväsentlig, och det är viktigt att också dessa Wägnerbrev nu blir tillgängliga för forskare. Särskilt glädjande vore det om uppspårandet av dessa Wägnerbrev kunde inspirera till nya fynd - för Elin Wägner var, till allt annat, en flitig brevskrivare. Fredrika Bremer kan vara en parallell värd att reflektera över: hennes brev fyllde i Klara Johansons och Ellen Klemans utgåva (1915-20) fyra bastanta volymer, men detta hindrade inte Carina Burman från att drygt 70 år senare fylla ytterligare två volymer med nyupptäckta brev. Nog måste det finnas många Wägnerbrev som bara väntar på att lyftas fram ur glömskan!

Helena Forsås-Scott, London

Miljövänliga rutan

Det gäller att spara energi!!

Systemekologen Folke Günther anser att en fyra persons familj kan spara 7500 kWh/person och år, bara på mathantering! Det motsvarar ca 2/3 av beräknad nuvarande energiförbrukning på mathantering.

Det gäller att välja närproducerad mat, ej färdiglagad mat, säsongsmat samt genom att minska hushållens transporter för matinköp (se förra Bergsluft).

Ta apelsinjuice som exempel! I Europa dricks mycket apelsinjuice. 80% av den apelsinjuice som dricks i Europa kommer från Brasilien. Det förbrukas 22 ton vatten och 0,1 ton bränsle för konsumtion av ett ton juice. Juicen är därtill berest. Den reser i genomsnitt 1 200 mil!

Källa: faktablad från Miljöförbundet Jordens Vänner

/Karin Sahlström

Försäljaren:

Produkten är bra
både för konsumenten
och miljön

som om konsumenten
inte ingick
i miljön

/Lena Gretasdotter

En lämplig julklapp

är tidskriften Parnass som meddelar att man behöver fler prenumeranter för att kunna hålla sin höga kvalitet. Samtidigt uppmanar man de litterära sällskapens medlemmar att medverka i tidskriften på olika sätt. Tidskriften tar emot bidrag om alla författare - inte bara om de som är aktuella med temanummer. Med detta nummer av Bergsluft bifogas ett informationsblad med prenumerationsalong.

Ingrid Meijling Bäckman

disputerar i Lund i december på sin avhandling *Den resfärdiga. Studier i Emilia Fogelklous självbiografi*. Där förekommer naturligtvis också Elin Wägner, som enligt avhandlingens inledning hade ett stort intresse gemensamt med Fogelklou, "den glömda kvinnohistorien, där Wägner framför allt sökte sig bakåt i syfte att väcka sina medsyster till förnyat medborgaransvar, medan Fogelklou inom samma fält snarast återupptog och fördjupade sin forskning i de andliga världar, som hon menade att vår västerländska civilisation måste återanknyta till inför hotet från ökande materialism och krig."

Elin är alltid aktuell

– det får vi otaliga bevis för. Lördagen den 8 november kunde man t.ex. läsa i DN: recension av Camilla Hammarströms bok *Karin Boye* att Kallocaïn är inspirerad av Elin Wagners idé om en speciell "moderetik". Samma dag nämndes Elins namn i SvD i ett referat från en diskussion mellan Ebba Witt-Brattström och Eva Ström om deras olika syn på Edith Södergran. Då var det Elins "påfund" SBK, Självförsörjande Bildade Kvinnor, som var på tapeten.

Årets småskrift

bifogas med detta utskick. Vi är glada över att här kunna aktualisera den betydelsefulla vänskapen mellan Elin och Bang. Beställ gärna fler exemplar av småskriften - även den en bra brevjulklapp - genom att sätta in 50 kr (40 kr+porto) på vårt pg 22 21 27-3.

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i slutet av april tillsammans med handlingar till årsmötet den 16 maj.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 1 april